

PLAN CMENTARZA KOMUNALNEGO

HISTORIA CMENTARZA

Cmentarz komunalny zwany pierwotnie (do 1945r.) CMENTARZEM LEŚNYM („Waldfriedhof”). Powstał w 1925r. z inicjatywy proboszcza Alfonsa Buchholza, który pragnął zapobiec dalszej dewastacji i zarastaniu terenów dawnych ogrodów Ignacego Krasickiego, jak również zaspokoić rosnące potrzeby sepulkralne lidzbarczan. Wykorzystując zróżnicowane ukształtowanie terenu, twórcy nowego cmentarza zaplanowali istniejącą do dziś Drogę Krzyżową, której kulminacyjne punkty stanowią kaplice nr 12 (monumentalna scena Ukrzyżowania w formie łuku triumfalnego – symbol zwycięstwa Chrystusa nad śmiercią, z figurami Marii i św. Jana po bokach), nr 13 (kaplica ze sceną Piety) i nr 14 (podziemna kaplica Złożenia do Grobu). Kaplica nr 12 położona jest na sztucznie wzniesionym pagórku o tarasowych zboczach, symbolizujących „kregi dantejskie”; kaplica nr 13 – przy głównym rondzie cmentarza; kaplica nr 14 – na jej zapleczu poniżej.

Pozostałe stacje mają postać skromniejszych kapliczek kolumnowych z płaskorzeźbionymi, polichromowanymi przedstawieniami kolejnych scen Drogi Krzyżowej. Wszystkie stacje wykonał w 1927r. F. Drexler z Monachium. Jednym z pierwszych nagrobków był (również zachowany) pomnik wielokrotnego rekordzisty świata w sportach lotniczych, weterana Wielkiej Wojny 1914 – 1918, Ferdynanda Schulza (zginął w wypadku lotniczym w 1929r.), położony przy głównym rondzie. Po 1945r. większość dawnych nagrobków uległa likwidacji wskutek braku opiekunów i długoletniego użytkowania cmentarza przez nowo przybyłą ludność. Z nielicznych zachowanych pomników warto zwrócić uwagę na ozdobne, wykonane w drewnie lub metalu krzyże nagrobne przedwojennych proboszczów lidzbarskich i kilkanaście rzeźbionych w kamieniu lub cemencie pomników prywatnych osób, w tym ongiś zasłużonych dla miasta.

Spośród tych ostatnich szczególnie ciekawe są drewniane krzyże sygnowane nazwiskiem Michaela Lipowa (wyjechał do Nadrenii przed 1939r. i tworzył jeszcze po wojnie, m.in. nagrobek pomysłodawcy cmentarza, ks. A. Buchholza). Cmentarz częściowo otacza zabytkowy mur z dwiema ozdobnymi bramami od strony ulic: Krasickiego i Kopernika. W północnym rejonie zachowały się pozostałości dwu stawów. Pierwotny układ cmentarza niemal nie uległ zniekształceniu, co – obok starodrzewu – stanowi dodatkowo o jego zabytkowym charakterze. Współczesne nagrobki wykazują się daleko idącą typowością, z nielicznymi wyjątkami. Ważnym dla obecnych mieszkańców miasta obiektem jest położony w centrum ronda krzyż – pomnik poświęcony obywatelom polskim - ofiarom hitleryzmu i stalinizmu z lat 1939 – 1956.

OPRACOWAŁ: Sławomir Skowronek

ZABYTKE CMENTARZA

- DROGA KRZYŻOWA
- STUDNIA OCZYSZCZENIA
- OGRODZENIE Z BRAMAMI WEJŚCIOWYMI

ZABYTKOWE NAGROBKI

1. Nagrobek NN	8. Krzyż Franza Petera	19. Nagrobek Wincentego Saletisa (zm. 19.01.1951)
2. Nagrobek Otto Scheera (1887 – 1926)	9. Krzyż archiprezbitera Karla Neumanna	20. Krzyż Augusta Wernera (21.01.1872 – 18.02.1943)
3. Nagrobek Anny Döhring	10. Krzyż proboszcza Antona Froelicha	21. Nagrobek Kathariny Rochow (23.02.1863 – 19.09.1927) z domu Weiss
4. Nagrobek Aloysiusa Penkwitta (1875 – 1931)	11. Krzyż proboszcza Franza Lilienthala	22. Pomnik lotnika Ferdinanda Schulza (30.09.1850 – 2.08.1928)
5. Krzyż rodziny Schwenzfeier	12. Krzyż proboszcza Bernharda Renkela	23. Krzyż Ferdinanda Magera (30.09.1850 – 2.08.1928)
6. Nagrobek ks. prof. Pawła Dudeckiego	13. Nagrobek małżonków Marii i Augusta Grunert	24. Nagrobek Helene Freundt i Bernharda Kleina
7. Nagrobek archiprezbitera i kanonika warmińskiego Theodora Matthee	14. Krzyż Ignacego Linkiewicza (17.01.1900 – 25.06.1946)	25. Nagrobek Aloysius Armborst
	15. Płyta nagrobna ks. Ludwika Syrewicza (15.08.1888 – 21.12.1947)	26. Nagrobek Carla Kerbauma i Bernharda Freundta
	16. Nagrobek Heleny Syrewicz (7.09.1878 – 19.09.1949)	27. Krzyż NN
	17. Krzyż Aleksandra Wieliczko (7.01.1875 – 19.01.1947)	28. Krzyż Margarete i Jozefa Hippler
	18. Krzyż NN	

Wyszukiwarka grobów znajduje się na portalu miejskim www.lidzbarkw.eu